

ONE-HOUR WORDS®

# Naantali tunnissa

*Opas naantalilaisuuteen*



**Mainos-  
paikka**



**Mainos-  
paikka**



**Lingsoft®**

Naantalin kaupunkiin ovat 1.1.2009 alkaen liittyneet Merimaskun, Rymättylän ja Velkuan kunnat. Tämän johdosta mm. kaupungin väkiluku on vuoteen 2008 verrattuna kasvanut lähes 4000 asukkaalla. Myös kaupungin maapinta-ala on enemmän kuin viisinkertaistunut.

<b>Asukasluku</b>	<b>18 391 (2009)</b>
Perustamisvuosi	1443
Maapinta-ala	279 km <sup>2</sup>
Vesipinta-ala	355 km <sup>2</sup>
Saaria	n.1000
Kesämökkejä	4053
Tulovero %	16,50 (2009)
Yleinen kiinteistöveroprosentti	0,63
Vakituiset asuinrakennukset	0,30
Muut asuinrakennukset	0,90
Voimalaitosrakennukset	2,50
Rakentamaton rakennuspaikka	3,00
Ulkoiset menot yhteensä (käyttötalous)	100,2 M€
Henkilöstö (vakanssit)	1035
<b>Etäisyyksiä</b>	
Turku	16 km
Helsinki	180 km
Tampere	174 km
Maarianhamina	124 km
Vaasa	330 km
<b>Ruotsinkielinen nimi</b>	Nädendal
<b>Kaupunginvaltuuston kokoonpano</b> (kuntavaalit 2008)	
KOK 18	VIHR 2
SDP 13	KD 1
KESK 6	RKP 1
VAS 2	
<b>Valtuutettuja yhteensä</b>	43
<b>Kaupunginjohtaja</b>	Timo Kvist

<b>Naapurikunnat</b>	
Länsi-Turunmaa	
Masku	
Raisio	
Taivassalo	
Turku	
<b>Ikärakenne (31.12.2008)</b>	
0–14 v.	18,0 %
15–24 v.	10,6 %
25–44 v.	24,3 %
45–64 v.	30,3 %
yli 64 v.	15,9 %
<b>Ystävyyskaupungit</b>	
Vadstena	Ruotsi
Nordfyn	Tanska
Svelvik	Norja
Vesturbyggd	Islanti
PuckPuola	
Kirovsk	Venäjä
<b>Elinkeinorakenne</b>	
palvelut	72,0 %
jalostus	26,7 %
alkutuotanto	0,6 %
muu tai tuntematon	0,7 %
<b>Suurimmat työnantajat</b>	
Neste Oil	
Fortum, Naantalin voimalaitos	
Ruukki	
Finnfeeds Finland Oy	
Turun Korjaustelakka	
Naantalin Kylpylä	
Naantalin kaupunki	
<b>Yritystoimipaikkoja</b>	936

## Naantali tunnissa

Opas naantalilaisuuteen

<b>Tuottaja:</b>	Lingsoft Oy
<b>Toimittaja:</b>	Raimo Vahtera
<b>Kustantaja:</b>	Lingsoft Oy
<b>Tekijänoikeuden haltija:</b>	Lingsoft Oy, 2009
<b>Toimituskunta:</b>	Tarja Rautiainen Tiina Rinne-Kylänpää Raija Leppänen
<b>Taitto:</b>	Desigence Turku

ISBN 978-952-5827-08-8 (nid.)

ISBN 978-952-5827-10-1 (PDF)

ISBN 978-952-5827-09-5 (XML)

*Sanasto on toimitettu hyvässä yhteistyössä  
Naantalin kaupungin ja Naantalin Matkailun kanssa.*

## SISÄLLYS

Johdanto	3
Naantali-sanasto	5
Naantalin historian vuosilukuja	18
Naantalilaisia sananparsia	21
VG-visa – testaa Naantali-tietoutesi!	22

## Aurinkoa ilmassa

Tuhannen saaren Naantali on historian, ympäristön ja asukkaidensa hioma timantti maamme kaupunkien joukossa. Se on kestosuositu matkailukaupunki ja mainio kotikaupunki. Merimaskun, Rymättylän ja Velkuan liitosten jälkeen kaupunki on edelleen ihmisen mittainen, läheinen.

Matkailu-Naantalissa perinteiset (Big Five) nähtävyydet – luostarikirkko, Kultaranta, venesatama, vanhakaupunki ja Ukko-Pekan silta – vetävät yhä kiinnostuneita turisteja puoleensa.

Uudet kohteet – Naantalin musiikkijuhlat, Naantalin kylpylä, Muumimaailma, Kultaranta Resort ja Aurinko Golf sekä Herrankukkaro – ovat pitäneet huolen siitä, että Naantali on säilyttänyt asemansa maamme matkailukaupunkien listakärjessä.

Vaikka Naantaliin tutustumisen kynnyks on matala, tällä kirjasella haluamme tehdä sen vielä helpommaksi. Tiiviissä paketissa on laajentuneen Naantalin historian tärkeimmät virstanpylväät sekä tietoa paikoista, tapahtumista ja henkilöistä, jotka ovat vaikuttaneet ja vaikuttavat Naantalin kehitykseen.

Miellyttäviä hetkiä Naantalissa, kaupungissa, jossa on aurinkoa pilvisenäkin päivänä.

Naantalissa maaliskuussa 2009

Raimo Vahtera



## Naantali-sanasto

<b>Aaholli</b>	Rymättylän pitäjätalo.
<b>Ailostenniemi</b>	Naantalinaukkoa reunustava luoteen suuntainen niemi, jolle birgittalaisluostari perustettiin.
<b>Aleksanteri III</b>	Venäjäns keisari ja Suomen suuriruhtinas, joka seurueineen vieraili Naantalissa heinäkuussa 1885.
<b>von Alftan, Kristian</b>	Kylpylän tunnetuin ylilääkäri (1893–1918). Kuvanveistäjä Aarre Aaltosen tekemä Alftanin rintakuva oli kuusi vuosikymmentä Kaivopuistossa. Kesällä 1990 patsas varastettiin.
<b>Alko</b>	Höyrylaivakaudella paloviinaa ja värillisiä viinoja myytiin Naantalin sataman liepeillä kannukaupalla. Nykyisin valikoimat ovat laajemmat ja myymälä on S-Marketin yhteydessä.

*Tehokasta tekstimainostilaa*  
[www.onehourwords.com](http://www.onehourwords.com)

<b>asukasluku</b>	Vuonna 1900 kaupungissa oli asukkaita 907 mutta vuonna 1935 vain 781. Maalaiskunnan liitoksen jälkeen 1965 asukasluku oli 6314. Merimaskun, Rymättylän ja Velkuan liitoksen jälkeen asukkaita on yli 18 000.
<b>aurinko</b>	Naantali tunnetaan aurinkokaupunkina ja Naantalin aurinko on käsitteenä tuttu kautta Suomen.
<b>Pyhä Birgitta</b>	Uplannin laamannin Birger Pietarinpojan tytär Birgitta julistettiin pyhimykseksi 1391. Hän sai useita ilmestyksiä ja perusti oman luostarikunnan. Armonlaakson luostarista tuli birgittalaisluostari.

*Tehokasta*  
*tekstimainostilaa*  
[www.onehourwords.com](http://www.onehourwords.com)

<b>Budde, Jöns</b>	Luostarin munkkiveli, joka mainitaan maamme ensimmäiseksi kirjailijaksi. Hän erosi aikalaisistaan siinä, että hän kirjoitti nimellään. Budden syntymävuotta ei tiedetä, mutta kuolinvuosi oli 1491. Heinäkuussa 1921 Nunnamäellä paljastettiin Budden muistomerkki.
<b>bunkkeri</b>	Ks. linja-autoasema.
<b>Cafe Antonius</b>	Lilja Ahtiaisen pitämä maankuulu kahvila, jonka tunnetuimpia tuotteita ovat piparkot ja Aatoksen unelma.
<b>Elfving, Petter</b>	Lääketieteen professori, joka havaitsi Viluluodon lähteen veden terveellisyyden.
<b>Emma</b>	Teatteri Emma avattiin kesällä 2005 Muumimaailman yhteyteen. Teatteri palvelee päivällä Muumimaailmaa ja iltaisin vartuneempaa teatteriyhteisöä. 800-paikkaisesta teatterista on tullut suosittu kesäkohde.

*Tehokasta tekstimainostilaa [www.onehourwords.com](http://www.onehourwords.com)*

<b>Finnlink</b>	Finnlink kuljettaa Ruotsiin paitsi rahtia myös matkustajia. Sen edeltäjä Viking Line liikennöi Naantalista neljännesvuosisadan. Kiireisimpinä sesonkiaikoina Naantalista lähti kolme päivittäistä lauttavuoroa Kapellskäriin.
<b>Fleming, Otto</b>	Vapaaherra Fleming tunnettiin vahvana paronina. Häntä sanottiin myös Pohjolan Herkuleeksi. Naantalilainen Gullan Wahlström kirjoitti 1984 kuvaelman Vahva paroni ja Lempisaaren harmaa rouva. Sitä esitettiin Merisalissa.
<b>Fortum</b>	Imatran Voiman, nykyisen Fortumin ensimmäinen hiilivoimala on jauhanut Naantalissa sähköä vuodesta 1960. Vuonna 1982 toteutetun uudistuksen jälkeen voimala on tuottanut kaukolämpöä Turun seudulle.
<b>Föribaari</b>	Trapinpihassa sijaitseva baari, joka on saanut nimensä Naantalin föristä.

## ONE-HOUR WORDS<sup>®</sup>

### Oletko kiinnostunut mainostamaan One-Hour Words -sanakirjoissa tai haluatko tietää niistä lisää?

Ota yhteys numeroon (02) 279 3300, lähetä sähköpostia osoitteeseen [info@onehourwords.com](mailto:info@onehourwords.com) tai lue lisää sivuiltamme [www.onehourwords.com](http://www.onehourwords.com).

One-Hour Words on oiva väline mainostajille, jotka haluavat tavoittaa kohderyhmänsä uudella tavalla, tehokkaasti ja pitkäaikaisesti.

<b>haamumaili</b>	Naantalin Löylyn Olavi Vuorisalo juoksi 7. elokuuta 1957 Kuparivuoren kentällä mailin alle neljän minuutin. Englantilainen Derek Ibbotson voitti, Vuorisalo oli toinen ajalla 3.59,1. Yleisöä oli yli kuusituhatta, mukana tasavallan presidentti Urho Kekkonen.
<b>Haartman, Axel</b>	Taidemaalari, professori ja Turun taide-museon pitkäaikainen intendentti. Asui Naantalissa Erik Bryggmanin suunnittele-massa taiteilijakodissa.
<b>halkolaituri</b>	Paavonrannan laiturin nimi on jäänyt, vaikkei halkoja ole enää aikoihin siitä rahdattu.
<b>Pyhä Henrik</b>	Velkuan kirkko on omistettu Pyhälle Henrikille. Kirkko on suosittu nähtävyyks ja siellä järjestetään myös Velkua soi-konserteja.

<b>Herrankukkaro</b>	Kalastajatilan ympärille rakentunut elämyskohde, jossa lukuisia saunoja, ja yöpyä voi vaikka linnunpöntössä. Saanut nimensä paimenilta, jotka pitivät vyöllään kukkaroa, jossa oli yhtä monta kiveä kuin katraassa oli lampaita. Kun kaikki kivet olivat kukkarossa, lampaat olivat 'herrankukkarossa'.
<b>holipompeli</b>	Naantalın vanhan prännin tuottama halvin punsilaji, jota myytiin lämmitettynä mm. Tuhkamarkkinoilla.
<b>humala</b>	Naantalın nimikkokasvi. Keskiajalla olut oli kansan tärkein juoma ja nautintoaine. Vuoden 1734 maalain mukaan jokaisessa talossa piti olla humalisto.
<b>Härmälän rotko</b>	Maskun Niemenkulmassa sijaitseva paikoin 20 metriä syvä ja metrin levyinen kallion halkeama. Rotko oli viime vuosisadan alkupuolella tunnettu nähtävyys ja sinne järjestettiin veneretkiä kylpylöstä.
<b>Pyhä Jaakob</b>	Rymättylän keskiaikainen harmaakivikirkko on omistettu apostoli Jaakob vanhemman nimelle ja muistolle. Pyhiinvaellusreitti Suomesta Santiago (Sant iago) de Compostelaan kulki Rymättylän kautta.

*Tehokasta tekstimainostilaa [www.onehourwords.com](http://www.onehourwords.com)*

<b>Jaakon markkinat</b>	Heinäkuun lopulla Rymättylässä vietetään Jaakonmarkkinoita. Markkinoiden perinne ulottuu keskiaikaan. Nykymuotoisena niitä on järjestetty vuodesta 1976. Markkinoilla valitaan vuoden Laiska-Jaakko.
<b>joulurauha</b>	Naantalissa on julistettu joulurauha keskiaikaisen perinteen mukaisesti vanhalla torilla.
<b>juhannus</b>	Naantalın juhannuksen vietto alkaa perinteisesti lipunnostolla Kaivopuistossa kello 18. Myöhemmin yötöntä yötä juhlistavat tasavallan presidentin kokko Ristikarilla ja kaupungin kokko Kuparivuorella.



# naantali

## Aurinkokaupunki



*ankkuroi aurinkoon*  
[www.naantalınmatkailu.fi](http://www.naantalınmatkailu.fi)

<b>Juurikassokeri</b>	Suomen Sokerin Naantalin tehtaasta aloitti toimintansa 1953. Se oli samalla lähtölaukaus Naantalin satama-alueen voimakkaalle teollistamiselle. Juurikassokerin työtä jatkaa Danisco-konserniin kuuluva Finnfeeds Finland.
<b>Kailo</b>	Ailostenniemen edustalla oleva kaupungin omistama saari, jonne johtaa ponttoonisilta. Kailossa toimivat Muumimaailma ja teatteri Emma.
<b>Kaita</b>	Yhteysalus Kaita liikennöi Röölästä ja Haapalasta Rymättylän läntisiin saariin ja kesäaikaan Norrskataan.
<b>Kaivohuone</b>	Ailostenniemeen 1868 valmistunut Kaivohuone on kokenut vuosien saatossa monia ulkoisia ja toiminnallisia muutoksia. Talven 2004–2005 kiinteistön peruskorjauksessa tavoiteltiin mahdollisimman paljon rakennuksen alkuperäistä muotoa.
<b>Kaivopuisto</b>	Kaivopuisto on Nunnakadun, Maariankadun ja Abbedissankadun reunustama puisto. Alue tunnetaan myös Kirkkopuistona.
<i>Tämäkin julkaisu on tavutettu ja oikoluettu Lingsoft Proofreader for Adobe InDesign -kielentarkistusohjelmalla www.lingsoft.fi, sales@lingsoft.fi</i>	
<b>katupeili</b>	Katupeli eli juorupeili on pikkukaupunkien, myös Naantalin perinnettä. Peilistä voi seurata katuelämää.
<b>kaupungintalo</b>	Naantalin nykyinen kaupungintalo valmistui 1993. Valmistuessaan rakennus herätti vilkasta keskustelua. Nyttemmin siihen on totuttu.
<b>keisarin luola</b>	Keisari Aleksanteri III vierailun muistoksi Merisalin alkuperäisen sisäänkäynnin eteen rakennettu paviljonki.
<b>Kirkonsalmen silta</b>	Merimaskun salmen ylittävä Kirkonsalmen silta valmistui 2002. Sillan alituskorkeus on 16 metriä.
<b>Koivuniemen Janne</b>	Johan 'Janne' Koivuniemi, rymättyläinen nuottakuningas ja sääprofeetta.

<b>Kultaranta</b>	Tasavallan presidentin kesänviettopaikka, joka kesäperjantai-iltaisina on avoinna yleisölle.
<b>Kuparivuori</b>	Naantalinsalmea reunustava jylhä kukkulamuodostelma, joka on pääasiassa vapaa-ajanviittäjien käytössä. Sen vilkkain uima-alue on Lappalaistenranta.
<b>kylpylä</b>	Naantalissa on terveyttä hoidettu vedellä 1700-luvulta lähtien. Vanhan kylpylän toiminta päättyi 1964. Uusi loistelasikylpylä aloitti toimintansa 1984. Kylpylä- ja kokoushotelli on laajentanut toimintaansa Naantalissa ja on osa Sunborn-yritysryhmää.
<b>Kytösen savihoitola</b>	Ruusu Kytönen perusti savihoitolan Karvettiin 1952. Hoitolassa käytettiin Luolalanjärven savea. Ruusu Kytösen 40-vuotisen uran tunnetuin asiakas oli presidentti Urho Kekkonen.
<b>laivaston muistoristi</b>	Kuparivuoren rantaan, nykyiselle leirintäalueelle pystytettiin vuonna 1943 laivaston sankarivainajien puinen muistoristi. Uudistettu kivipaasi paljastettiin 13.9.1996. Siinä on 356 sankarivainajan nimet.
<b>leirintäalue</b>	Kuparivuoren hyvätasoinen leirintäalue sijaitsee puolen kilometrin päässä keskustasta.
<b>Lindgren, Pertti</b>	Pertti Ylermi Lindgren on ainoa naantalilainen, josta on tehty elokuva ja joka on esittänyt elokuvassa itseään.
<b>linja-autoasema</b>	Tullinaukiolla sijaitseva linja-autoasema - myös bunkkerina tunnettu - valmistui 1966. Samana vuonna Heikki 'Hese' Salmela aloitti linja-autoaseman grillikioskin pidon. Se oli Hesburgerin alku.
<b>Linta</b>	Yhteysalus Linta liikennöi kesäisin Hankasta Seilin kautta Nauvoon.
<b>litkaus</b>	Ukko-Pekan sillalla on keväisin ja syksyisin runsaasti silakan litkaajia. Silakkaa pyydetään heittovavalla, jossa on siiman päässä vavan mittainen litka. Litkassa on yleensä 6-8 kirkasta koukua.

<b>Luolalanjärvi</b>	Lintujärvenä tunnettu 25 hehtaarin kokoinen Luolalanjärvi on naantalilaisten virkistysretkikohde. Järvi tunnetaan hienoja-koisesta savestaan, jota käytettiin kylpylän savihoidoissa.
<b>luostarikirkko</b>	Harmaakivikirkko rakennettiin vuosina 1443–1462. Se on ainut luostariajoista säilynyt rakennus. Vuonna 1797 kirkkoon lisättiin barokkitorni.
<b>luoto</b>	Rymättylän pääsaari on Otava, muut ovat luotoja.
<b>Luonnonmaa</b>	Saari, jossa Kultarannan lisäksi sijaitsevat Kultaranta Golf ja korjaustelakka.
<b>Lyy, Toivo</b>	Lyy, joka promovoiitiin Helsingin yliopiston kunniatohtoriksi 1964, tunnetaan runoilijana paitsi omasta tuotannostaan myös arvostettuna maailmankirjallisuuden kääntäjänä. Mm. Omar Khaijamin Teltantekijän runot ovat hänen kääntämiään.
<b>maalaiskunta</b>	Naantalin maalaiskunta liitettiin kaupunkiin 1964. Liitos moninkertaisti kaupungin pinta-alan.
<b>Mannerheiminkatu</b>	Vanhankaupungin pääkatu Mannerheiminkatu oli aiemmin Aleksanterinkatu. Ennen keisarivierailua katu oli Isokatu.
<b>Maisaari</b>	Maisaari on Turun virkistysalue. Sinne on Röölästä noin 15 minuutin venematka.
<b>Maunu II Tavast</b>	Maunu II Tavast oli Suomen keskiajan huomattavin piispa. Hän vietti vanhuutensa Naantalin Piispanniemessä Niemen talossa.
<b>Merimaskun suntti</b>	Merimaskun salmi tunnetaan puhekielessä Merimaskun sunntina.
<b>Merisali</b>	Kylpylävieraille tarkoitettu ensimmäinen seurustelusalonki Ailostenniemellä avattiin 1866. Nykyinen Merisali valmistui 1899.
<b>muinaistulet</b>	Muinaisista vainovalkeista alkunsa saanut perinne on levinnyt laajalle Itämeren alueella. Velkualla muinaistulien merkeissä juhlistetaan elokuun lopulla kesän päättymistä ja syksyn alkamista.

<b>museo</b>	Naantalin museo on kulttuurihistoriallinen paikallismuseo. Se sijaitsee vanhassakaupungissa, vanhan torin, nykyisin Itsenäisyyden puiston varrella.
<b>musiikkijuhlat</b>	Naantalin musiikkijuhlat on korkeatasoinen kansainvälinen kamarimusiikkitahtuma. Ensimmäisen kerran musiikkijuhlat järjestettiin 1980. Juhlille osallistuu vuosittain noin 18 000 kävijää.
<b>Muumimaailma</b>	Muumimaailma on muumiaiheinen teemapuisto, joka sijaitsee Kailossa. Siihen liittyy myös Väskin saarella sijaitseva seikkailupuisto. Muumimaailma on Varsinais-Suomen suosituin matkailukohde.
<b>Naantalin aurinko</b>	Naantalin tulliportin päälle 1700-luvulla maalattu keltaisena loistava aurinko. Perimätieto on yhdistänyt sen sanontaan 'loistaa kuin Naantalin aurinko'.
<b>Naantalin tauti</b>	Naantalin kaivovedet olivat pitkään niin huonoja, että vieraat saivat lähes poikkeuksetta vatsavaivoja juotuaan kaivovettä. Vaivaa alettiin kutsua Naantalin taudiksi.
<b>Neste</b>	Viheriäisten niemelle 1957 valmistunut Neste Oy:n öljynjalostamo teki Naantalista öljykaupungin. Nykyisin yhtiön nimi on Neste Oil.
<b>Noras, Arto</b>	Professori, sellisti Arto Noras on Naantalin musiikkijuhlien sielu ja taiteellinen johtaja.
<b>nuket</b>	Lindbomin sisarukset Carolina, Charlotta – Tokka-Lotta – ja Josefina kutoivat Naantalin nukkeja jeegeria ja jeegerskaa, Savon jääkäriä ja hänen morsiantaan.
<b>Nunnalahti</b>	Nunnalahti on keskustassa, Ailostenniemen pohjoispuolella sijaitseva uimaranta. Se on kaupungin rannoista ainoa EU-mitat täyttävä uimaranta.
<b>nuotanveto</b>	Rymättylän nuottakunnat ovat perinteisesti harjoittaneet talvunuotan vetoa. Kesällä vedetään suvinuottaa. Perinnettä ylläpidetään maaliskuussa Röölään markkinoilla.



<b>Nuotanvetäjäpatsas</b>	Rymättylässä Pyhän Jaakobin kirkon läheisyydessä on kuvanveistäjä Raimo Äijälän 1977 tekemä Nuotanvetäjäpatsas.
<b>näkötorni</b>	Merisalin läheisyyteen Ailostenniemelle rakennettiin 1899 näköalapaviljonki kylpylävieraiden viihdyttämiseksi.
<b>Otava</b>	Aiemmin Rymättylän, nykyisin Naantalin suurin saari. Saarella sijaitsevat Rymättylän ja Merimaskun keskustat.
<b>Palvan meritaistelu</b>	Suomen sotaan liittyi Palvan meritaistelu, joka käytiin 18. syyskuuta 1808 venäläisten ja ruotsalaisten joukkojen välillä. Voittonsa jälkeen venäläisten ryöstivät ja riehuivat nykyisen Velkuan alueella.
<b>piparkakut</b>	Lindbomin sisarukset leipoivat ja myivät myös Naantalin piparkakkuja. Heillä oli oma resepti, jonka he pitivät visusti omana tietonaan.
<b>pirtu</b>	Salakuljetus oli kieltolain aikaan Rymättylässä yleistä. Vuosina 1923–1932 alueella takavarikoitiin noin 160 000 litraa pirtua. Poliisin haaviin jäi vain osa pirtusta. Pirttuun liittyi myös paikallinen sanasto. 10 litran kanisteri oli kekku. Siitä riitti 30 pulloon tai taskumattiin, joita sanottiin nilkeiksi. Pullotuksen tekivät nilkkikauppiat.
<b>Prikitta</b>	Prikitta on naantalilaisten suuhun sopiva versio Brigitasta eli Birgitasta.
<b>Puistotie</b>	Puistotie on maamme vanhin kävelykatu.
<b>Pähkinäinen</b>	Pähkinäinen on nykyisin Turun virkistysalue, aiemmin se oli hevosten laidunsaari. Pähkinäisissä on pähkinäpensaita ja lehtimetsää. Matka Röölästä kestää puolitoista tuntia.
<b>Raade, Uolevi</b>	Kauppa- ja teollisuusministeriön ylijohtaja Uolevi Raade nimitettiin 1955 Neste Oy:n toimitusjohtajaksi. Jalostamo valmistui pari vuotta myöhemmin. Vuorineuvoksen arvonimen Raade sai 1962.

<b>rajanaapurit</b>	Naantalin naapurikuntia ovat Länsi-Turunmaa, Masku, Raisio, Taivassalo ja Turku.
<b>Rakkauden lähde</b>	Kultarannan tien varrella sijainnut kirkasvetinen lähde, jonka vettä kesävieraat ja kaupunkilaiset kävivät kävelyretkillään maistelemassa.
<b>Rakkaudenpolku</b>	Kävelyreitti, joka johti vanhastakaupungista Naantalin förin ja myöhemmin Ukko-Pekan sillan kautta Rakkauden lähteelle.
<b>Raumakari</b>	Keskellä Naantalinsalmea sijaitseva saari.
<b>Röölä</b>	Otavan saaren eteläkärjessä sijaitseva yhteysalus- ja kalasatama. Se oli myös Saukko-laivaston kotisatama.
<b>saaristolaisveneet</b>	Perinteinen saaristolaisvenepurjehdus on venesatamassa 8.8.2009.
<b>Saukon silli</b>	Röölässä sijainnut Rymättylän Säilyke tunnettiin Saukko-silleistään ja Saukko-laivastosta, joka kävi kalastusmatkoilla Islannin ja Jan Mayenin vesillä. Rymättylän varhane ja Rymättylän silli ovat tunnettuja suomalaisten kesäherkkuja. Toimintaa jatkaa islantilaisomisteinen Boyfood Oy.
<b>Siltapaviljonki</b>	Raumakarilla toiminut kahvila, joka oli alkuun yksikerroksinen mutta myöhemmin korotettiin kaksikerroksiseksi. Kahvila purettiin uuden Ukko-Pekan sillan rakennustöiden yhteydessä.
<b>suvisoudut</b>	Merimaskun perinteinen kesätapahtuma. Soutua ja markkinahumua sisältävän tapahtuman järjestää Merimaskun Ahto.
<b>Särkänsalmen silta</b>	Silta yhdistää Merimaskun ja Rymättylän Luonnonmaahan. Sillan alituskorkeus on 16,5 metriä. Sillan avasi liikenteelle 14.7.1970 tasavallan presidentti Urho Kekkonen leikkaamalla tien yli pingotetun sinivalkoisen silkkinauhan.
<b>tiktaali</b>	Tunnetaan myös diktaalina tai tihtaalina. Se on vankka laivan kiinnityspaalu. Merisalin edustalla on 1800-luvulta peräisin oleva tiktaali.

<b>tori</b>	Naantalin uudistunut tori on kaupungintalon ja Tullikadun välisellä aukiolla. Se on kesäisin vilkas ostos- ja tuttujen tapaamispaikka.
<b>trumputtaja</b>	Rummutuksella on perinteisesti kerrottu kansalle, että luvassa on virallisia tiedotuksia, kuulutuksia. Naantalissa viimeinen varsinainen trumputtaja oli Erward Lindwall, joka 1920-luvulla muiden toimiensa ohella trumputti.
<b>Tuhkamarkkinat</b>	Tuhkamarkkinat järjestettiin ensi kerran tuhkakeskiyöksi 1452 merenjäällä. Siitä pitäen markkinoita on järjestetty vaihtelevasti. Perinne on jälleen elvytetty, mutta markkinapäivä on helmikuinen sunnuntai.
<b>unikeko</b>	Unikeonpäivää vietettiin Naantalissa ensi kerran 1800-luvun lopulla kylpylaitoksessa. Perinne katkesi 1. maailmansotaan. Sen jälkeen perinne kituutti aina 1950-luvulle saakka. Silloin ravintoloitsija Lauri Virta elvytti sen laajempaan ja uusimuotoisena. Itse hän pukeutui muslimiksi ja sai lempinimen Faruk.
<b>Uusi Kilta</b>	Tavastin Kiltana aiemmin tunnettu perinteinen ravintola venesatamassa. Sen yhteydessä toimii myös ravintola Valborg.
<b>Vaihelan kievari</b>	Velkuanmaan saarella sijaitseva hotelli-ravintola, jonka erikoisuus on 1998 valmistunut viinikellari.
<b>Vanhakaupunki</b>	Mannerheiminkatu on vanhakaupungin pääkatu. Vanhakaupunki on Naantalin idyllin ydin.
<b>Vanha Salakuljettaja</b>	Teersalon vierasvenesatamassa oleva ravintola.
<b>vanha tori</b>	Vanha tori, nykyisin Itsenäisyyden puisto, on Mannerheiminkadun varrella.
<b>varhane</b>	Rymättylän varhane on kesäherkkuna tunnettu uusi peruna, jota nautitaan voin ja silin kanssa.

<b>Velkuan päivät</b>	Heinäkuun toisena viikonloppuna Teersalossa vietettävässä tapahtumassa esitellään paikallista kulttuuria ja perinteitä.
<b>venesatama</b>	Vanhakaupungin ja Ailostenniemen rajaama venesatama on kesä-Naantalin sykkivä sydän. Veneet, maisema ja rannan ravintolat ovat kokonaisuus, jota vastaavaa ei maastamme löydy.
<b>vesper</b>	Kesäiltaisoin kello 20 kirkon tornista soitetava vesper hiljentää venesataman tienoon hetkeksi. Ensimmäisen kerran vesper soitettiin 1924. Idean vesperin soittoon toi lehtori Julius Finnberg Saksasta Hallesta.
<b>Väsä</b>	Muumimaailmaan kuuluva seikkailusaari.
<b>Wanha Naantali kauppa</b>	Mannerheiminkadulla sijaitseva puoti, jossa myydään melkein mitä vaan matkamuis-toista keräilyharvinaisuuksiin.
<b>öljykaupunki</b>	Naantali muuttui öljykaupungiksi vuonna 1957, kun Nesteen öljynjalostamo valmistui.

# Naantalin historian vuosilukuja

<b>1200-luku</b>	Maan kohoamisen merestä nostamalle nykyisen Naantalin alueelle syntyi asutusta.
<b>1300-luku</b>	Otavan saarelle rakennettiin Pyhän Jaakobin kirkkoa.
<b>1438</b>	Teljessä Ruotsissa päätettiin perustaa Suomeen nunnaluostari. Samalla päätettiin, että luostarin pitää noudattaa Pyhän Birgitan laatimia sääntöjä.
<b>1442</b>	Luostarille löydettiin sovelias paikka Raision Ailosista. Raision Luonnonmaan aatelistoon kuulunut Lucia Olavintytär Skelge ja hänen miehensä ritari Henrik Klaunpoika Djäkn lahjoittivat luostaria varten Ailosten tilan Raision pitäjältä.
<b>23.8.1443</b>	Unionikuningas Kristoffer baijerilainen vahvisti birgittalaisluostarin perustamisen Ailostenniemeen. Samalla hän myönsi luostarin alaisuuteen perustettavalle kaupungille kauppapaikan etuoikeudet. Suomen neljänneksi vanhin kaupunki sai nimekseen Vallis Gratiae, Armonlaakso eli Naantali. Kaupunki syntyi ilman kaupallisia juuria.
<b>1462</b>	Luostari vihittiin käyttöön.
<b>1577</b>	Merimaskun seurakunta liitettiin Juhana III:n määräyksellä Naantaliin.
<b>1628</b>	Naantalin palo. Jalosukuinen Juhana Jägerhorn ampui naakkoja, mutta syyttikin aitan katon. Kova tuuli painoi liekit kirkkoon ja kaupunkiin. Kirkko tuhoutui osittain.
<b>1648</b>	Merimasku sai ensimmäisen vaatimattoman puukirkkonsa.  Pietari Brahe määräsi Naantalille uuden asemakaavan ja palautti sen privilegiot.

<b>1723</b>	Turku yritti liittää Naantalin Turkuun, mutta kuningas Fredrik I säilytti Naantalin kaupunkioikeudet.  Lääketiteen professori Petter Elfving tutki Viluluodon lähteen vettä ja totesi sen Kupittaaan kuulua vettä paremmaksi. Lähteelle rakennettiin alkuun pieni kaivuhuone.  Palvan saarelle rakennettiin Pyhän Henrikin kirkko.
<b>1726</b>	Merimaskun nykyinen kirkko valmistui. Se on seitsemän kirkon reitin ainut puukirkko.
<b>1808</b>	Palvan meritaistelu. Venäläiset voittivat ruotsalaiset ja juhlan kunniaksi ryöstivät Palvan kirkon, vain alttaritaulu jäi paikalleen.
<b>1863</b>	Ailostenniemen Nunnamäkeen rakennettiin kylpylä. Viluluoto oli liian kaukana satamasta. Kylpylän valmistumisesta alkoi Naantalin toinen nousukausi. Luostarin kausi oli ensimmäinen. Kylpylaitos tarjosi parannusta "ruumiin ja sielun vaivaan".  Velkuan kunta perustettiin.
<b>1865</b>	Merimaskun kunta perustettiin.
<b>1868</b>	Kylpylävieraat viihtyivät entistä paremmin, kun kaivuhuone valmistui.
<b>1869</b>	Rymättylän kunta perustettiin.
<b>1870-luku</b>	Naantalista liikennöi höyrylaiva 2-3 kertaa päivässä Turkuun.
<b>7.7.1885</b>	Venäjän keisari Aleksanteri III, keisarinna Maria Feodorovna ja kruununprinssi Nikolai vierailivat Naantalissa. Keisarin mukaan Isokatu oli kuin Nevski Prospekt. Myöhemmin katu nimettiin Aleksanterinkaduksi. Nykyisin katu tunnetaan Mannerheiminkatuna.
<b>1800-luvun loppu</b>	Luostarin rauniot peitettiin maalla. Kylpylän vieraat halusivat ympärilleen puiston eivätkä raunioita.

1906	Naantalin valtuusto päätti, että kaksikielisestä kaupungista tulee yksikielinen, suomenkielinen.
1916	Arkkitehti Lars Sonckin suunnittelema Kultaranta valmistui.
1920-luku	Linja-autoliikenne Naantalista Turkuun käynnistyi.
1922	Kultarannasta tuli tasavallan presidentin kesänviettopaikka.
1923	Naantali sai rautatien. Vuonna 1924 kirjattiin yli 94 000 matkustajaa.
1944	Tupavuoren kallioon ryhdyttiin louhimaan kahta neljän miljoonan litran säiliötä öljyn varmuusvarastointia varten.
1957	Nesteen öljynjalostamo otettiin käyttöön.
1960	Imatran Voiman höyryvoimala valmistui.
1964	Maalaiskunta liitettiin Naantalin kaupunkiin.
1982	Imatran Voima alkoi tuottaa kaukolämpöä Turun seudulle.
1989	Naantalin pikatie, Armonlaaksontie valmistui.
1996	Viking Line lopetti liikennöimisen Naantalissa. Finnlink aloitti liikennöinnin Naantalissa.
2002	Merimaskun kirkonsalmen silta valmistui.
2009	Merimasku, Rymättylä ja Velkua liitettiin Naantaliin.

## Naantalilaisia sananparsia

Semmost se on täsä maailmas ja samanlaist sanota oleva Naantalis.

Loistaa kuin Naantalin aurinko.

Ei niin hullua, ettei hullumpaa, ei niin viisasta, ettei viisaampaa.

Ei kestä kiittää muttei kehtaa ilmankaan olla.

Ämmii ja ämpärei ikä Naantalin palos.

Väärin sammutettu ikä Naantalin palo.

Älä sure Naantalin köyhyyt, Turku on rikas.

Naantalis on kaks kattu, toist kulkevap porvarit poural, toist siat sattel.

Lingsoft® Publishing

### Haluatko saada tämän sanaston myös matkapuhelimeesi?

Soita numeroon 0200 682 55.  
Puhelun hinta 0,95 € / min + mpm.

Sanasto-ohjelma toimii lähes kaikkien uusimpien puhelinmallien kanssa. Saatavana myös painettuna kirjana, e-kirjana ja äänikirjana – [www.onehourwords.com](http://www.onehourwords.com).



# VG-VISA – testaa Naantali-tietoutesi

1. Naantalin kesään kuuluu
  - a. Vesper
  - b. Kasper
  - c. Joonatan.
2. Merimaskun halkaisee
  - a. Senti
  - b. Suntti
  - c. Puntti.
3. Naantalin linja-autoaseman lempinimi on
  - a. Tankkeri
  - b. Sankkeri
  - c. Bunkkeri.
4. Naantalista löytyy
  - a. Sunborn
  - b. Sun Marina
  - c. Sun City Syncro.
5. Naantalin suurin saari on
  - a. Satava
  - b. Otava
  - c. Vetävä.
6. Naantalin salmessa on
  - a. Ristikari
  - b. Porikari
  - c. Raumakari.
7. Velkuan kirkko sijaitsee
  - a. Palvassa
  - b. Polvassa
  - c. Pilvessä.
8. Naantalissa vierailut Venäjän keisari oli
  - a. Aleksanteri I
  - b. Aleksanteri II
  - c. Aleksanteri III.

9. Naantalissa järjestetään helmikuussa
  - a. Tähhämarkkinat
  - b. Tuhkamarkkinat
  - c. Töhhämarkkinat.

10. Naantalilainen piparkakkujen leipuri ja nukentekijä oli
  - a. Takka-Lotta
  - b. Pikku-Lotta
  - c. Tokka-Lotta.

## Oikeat vastaukset:

1a, 2b, 3c, 4abc, 5b, 6c, 7a, 8c, 9b, 10c

# Sähköisiä kirjoja

Tiesitkö, että kirjastosi verkkopalvelusta voit kirjastokortillasi lainata e-kirjoja myös suoraan kotitietokoneellesi? Laina-ajan jälkeen kirja palautuu kirjastoon automaattisesti. Näppärrää, eikö totta?



 ellibs

Haluatko tietää enemmän? [www.ellibs.fi](http://www.ellibs.fi)

## LINGSOFT ON TÄYDEN PALVELUN KIELITALO

Lingsoftin monipuoliset tuotteet ja palvelut liittyvät kirjoitetun ja puhutun kielen analysoimiseen, käsittelemiseen ja hyödyntämiseen. Pääalueitamme ovat käännökset, kielen-tarkistimet, puheovellukset, opetusohjelmat, sähköiset kirjat ja sanastot. Tuotevalikoimamme edustaa parasta kansainvälisesti kilpailukykyistä kieliosaamista.

Lingsoft auttaa sinua tehostamaan yrityksesi monikielistä viestintää ja kieleen liittyviä prosesseja. Yrityksen näkyvän imagon lisäksi tärkeää on, miten yritys näkyy kielen kautta.

Lingsoft Oy

Hämeentie 31 A, 00500 Helsinki  
puhelin: + 358 (0)9 668 9280

Linnankatu 10 A, 20100 Turku  
puhelin: + 358 (0)2 279 3300

[www.lingsoft.fi](http://www.lingsoft.fi)

**Lingsoft®**  
LANGUAGE  
SOLUTIONS

**Naantali tunnissa** – *alaotsikko* Consequam accummy nostrud do od ex erci et, si. Si. Raestis nullan henim ad magnit lore diam ipsum quatet augue te tat adio con essequissit volorero dolesequat lamet del ut atio odolor suscil ullan et, consed magniat lam ili. Lore diam ipsum quatet augue te tat adio con essequissit volorero dolesequat lamet.

## ONE-HOUR WORDS®

Lingsoftin yhden tunnin pienoissanakirjat on tarkoitettu kaikille uteliaille ihmisille juuri siihen harrastukseen, tapah-tumaan tai tilanteeseen, jossa niitä tarvitaan. Alan asiantun-tijat ja todelliset harrastajat ovat kirjoittaneet ne rennolla otteella, jotta lukija pääsee helposti ja hauskaasti tutustumaan aiheeseen. Luotettavasta sisällöstä ei kuitenkaan tingitä – juuri sen vuoksi niihin kannattaa aina tutustua. Sarjaa ja sanastoja päivitetään jatkuvasti. Hyviä lukuhetkiä!

Lingsoft on kansainvälinen, täyden palvelun kielitalo. Lisä-tietoa Lingsoftista sekä sen tuotteista ja palveluista on kan-nen sisäsivulla.

ONE-HOUR WORDS®

**Lingsoft®**

One-Hour Words® on Lingsoft Oy:n rekisteröimä tavaramerkki ja tuotteelle on haettu patenttia. Teoksen osittainenkin kopiointi on tekijänoikeuslain (404/61, siihen myö-hemmin tehtyine muutoksineen) mukaisesti kielletty ilman nimenomaista lupaa.

ISBN 978-952-5827-08-8 (nid.)

v. 5/2009